

स्थानीय राजपत्र

हरिनास गाउँपालिकाद्वारा प्रकाशित

खण्ड : ४ चित्रेभञ्ज्याङ, स्याङ्गजा, आषाढ २१ गते, २०७७ संख्या : २

भाग २

स्थानीय सरकार

हरिनास गाउँपालिका

चित्रेभञ्ज्याङ, स्याङ्गजा गण्डकी प्रदेश, नेपाल

हरिनास गाउँपालिकाद्वारा सर्वसाधारणको लागि प्रकाशित सूचना ।

हरिनास गाउँपालिका गाउँ कार्यपालिकाले लैङ्गिक हिंसा निवारण कोष सञ्चालन कार्यविधि, २०७७ सर्वसाधारणको जानकारीको लागि प्रकाशन गरिएको छ ।

कृषि समूह दर्ता तथा नविकरण कार्यविधि, २०७७

प्रस्तावना

परम्परागत कृषि प्रणालीलाई विकसित गरी वैज्ञानिक प्रविधिको अवलम्बन गर्दै कृषि पेशालाई विविधिकरण, व्यावसायीकरण मार्फत औद्योगिकरणको निमित्त कृषकहरुलाई नयाँ प्रविधि तर्फ आकर्षित गर्न, उत्प्रेरित गर्न, सो को अभ्यास गराउदै यस्ता प्रविधिको अवलम्बन गर्ने गराउने उद्देश्य अनुरूप कृषि प्रविधिलाई सरल र सहजरूपमा कृषक माझ पुऱ्याउन कृषकहरुको वैयक्तिक तथा संस्थागत विकासका लागि कृषक समूह गठन गर्न आवश्यक भएकोले स्थानीय सरकार

सञ्चालन ऐन, २०७४ को परिच्छेद ३, दफा ११ को उपदफा (२) (ण) (१), (द) (१) र (द) (५) बमोजिम कृषक समूह गठन, परिचालन र नियमन गर्न “हरिनास गाउँपालिकाको कृषक पशुपालन समूह दर्ता तथा नविकरण कार्यविधि, २०७७” तयार गरी लागु गरिएको छ ।

परिच्छेद १

प्रारम्भिक

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:** (१) यो कार्यविधिको नाम “हरिनास गाउँपालिकाको कृषि समूह दर्ता तथा नविकरण कार्यविधि, २०७७” हुनेछ ।
(२) यो कार्यविधि स्थानीय राजपत्रमा प्रकाशित भए पछि तुरुन्त लागु हुनेछ ।
२. **परिभाषा:** विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा
(क) “समूह” भन्नाले व्यावसायिक कृषि प्रणाली अवलम्बन गर्ने उद्देश्यका लागि गठन भएका ५ वा सो भन्दा बढी २५ जना सम्मको कृषकहरुको समूहलाई बुझाउनेछ ।
(ख) “कृषि” भन्नाले खाद्यान्न, तरकारी, दलहन, तेलहन, पुष्पखेती, च्याउ, रेशम, मत्स्यपालन, मौरीपालन, पशुपन्छी पालन लगायतको उत्पादन, प्रशोधन, भण्डारण, बजारीकरण समेतका कार्यहरुलाई बुझाउनेछ ।
(ग) “गाउँपालिका” भन्नाले हरिनास गाउँपालिका, गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय हरिनासलाई जनाउनेछ ।
(घ) “शाखा” भन्नाले हरिनास गाउँपालिका गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय हरिनासको कृषि विकास शाखा र पशु सेवा शाखालाई जनाउनेछ ।
(ङ) “अध्यक्ष” भन्नाले यसै निर्देशिका बमोजिम गठित कृषक समूहको अध्यक्षलाई जनाउनेछ ।
(च) “उपाध्यक्ष” भन्नाले यसै निर्देशिका बमोजिम गठित कृषक समूहको उपाध्यक्षलाई जनाउनेछ ।
(छ) “सचिव” भन्नाले यसै निर्देशिका बमोजिम गठित कृषक समूहको सचिवलाई जनाउनेछ ।
(ज) “सदस्य” भन्नाले यसै निर्देशिका बमोजिम कृषक समूहको सदस्यलाई बुझाउनेछ ।

- (भ) “सेवा केन्द्र” भन्नाले हरिनास गाउँपालिका गाउँकार्यपालिकाको कार्यालयबाट सञ्चालन हुने कृषि तथा पशु सेवा प्रसार कार्यको लागि कृषकहरुले सम्पर्क गर्ने फिल्ड स्तरमा रहेको कृषि वा पशुपन्छी शाखाको इकाई कार्यालयलाई बुझाउनेछ ।
- (ज) “कार्यालय प्रमुख” भन्नाले हरिनास गाउँपालिका, गाउँकार्यपालिकाको कार्यालयको प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतलाई बुझाउनेछ ।
- (ट) “शाखा प्रमुख” भन्नाले हरिनास गाउँपालिका गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय हरिनासको सम्बन्धित कृषि विकास शाखा वा पशु सेवा शाखालाई बुझाउनेछ ।
- (ठ) “बैठक” भन्नाले कृषक समूहको बस्ने बैठकलाई बुझाउनेछ।

परिच्छेद २

उद्देश्य

३. **कृषक समूह गठनको उद्देश्य:** स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ ले तोके बमोजिमका विभिन्न कृषि सम्बन्धी कार्यहरुको सम्पादनका लागि कृषकहरुका माझ गरिने उन्नत कृषि प्रविधि प्रचार प्रसार कार्यलाई सहज तुल्याउन, कृषकहरुको कृषि सम्बन्धी निर्णय क्षमता र नेतृत्व विकास गर्न, कृषक बचत मार्फत सामुदायीक बचत र सामुदायीक पूँजीको विकास लगायतका कार्यहरु मार्फत कृषिको व्यवसायीकरणका निमित्त सञ्चालन गरिने कृषि विकास कार्यक्रमहरुमा सेवा प्रवाहका लागि कृषक समूह सजिलो र दिगो माध्यम भएकोले स्थानीय स्तरमा कृषक समूह गठन गर्नु आवश्यक रहेकोछ । यस निर्देशिका बमोजिम गठन हुने समूहको उद्देश्य तथा कार्यहरु निम्न अनुसार हुनेछन्;
- (१) समूह सदस्यहरुको बसोबास रहेको भौगोलिक गाउँ टोल क्षेत्रको जलवायु सुहाउदो पशुपालन तथा कृषि वालीनालीहरुमा व्यवसायीकरण र विविधिकरणका नयाँ प्रविधि अपनाउदै उत्पादन र उत्पादकत्वमा वृद्धि गर्ने ।
 - (२) समूहमा उन्नत वीड विजन तथा रासायनिक मल लगायत कृषि तथा पशुपन्छी उत्पादन सामग्रीहरुको व्यवस्थापन गर्ने ।
 - (३) खेतीयोग्य जमिनमा सिंचाइको व्यवस्थापन गर्ने ।

- (४) प्राङ्गरिक उत्पादनमा जोड दिने ।
- (५) कृषि सामग्री तथा कृषि उपजहरुको बजारीकरणका कार्यहरु गर्ने ।
- (६) कृषि उत्पादन प्रवर्द्धन, प्रशोधन र बजारीकरण एवं पशु प्रजननका कार्यहरु, पशु आहारा, पशु स्वास्थ्य र पशु तथा पशुपन्छी बजारीकरणका पशु सेवा प्रविधिको प्रचार प्रसारका कार्यहरु गर्ने ।
- (७) गोठ तथा भकारो सुधार गर्ने ।
- (८) मौरी पालन तथा च्याउ खेती गर्ने ।
- (९) बेमौसमी तथा मौसमी तरकारीहरुको उत्पादन र बजारीकरण गर्ने ।
- (१०) नयाँ प्रविधिहरुको परीक्षण गर्ने ।
- (११) सरकारी तथा गैरसरकारी एवं समुदायमा आधारित निकायहरुसँगको साभेदारी र सहकार्यमा कृषि विकास सम्बन्धि विभिन्न कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने ।
- (१२) जैविक विविधताको संरक्षण, सम्बर्द्धन र विकास गर्ने ।
- (१३) कृषि वन वातावरण संरक्षण सम्बर्द्धन र विकासका सबै कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने ।
- (१४) मासिक बचत र परिचालन गर्ने ।
- (१५) समूहले तोके बमोजिमका कृषि विकास सम्बन्धी अन्य विविध कार्यहरु गर्ने ।

परिच्छेद ३

कृषक समूह गठन तथा समूह दर्ता

४. **समूहमा कृषक संख्यः** खेती योग्य जग्गाको एउटै ब्लक बनाउन सकिने गरी जग्गाको भोगचलनकर्ताहरु वा एकै उद्देश्यका लागि कृषि वा पशु पालन गरी आएका वा गर्ने १५ देखि २५ सम्मका कृषकहरु स्वःस्फूर्त रुपमा आफैँ वा कार्यालयको प्राविधिक कर्मचारीको सहयोगमा एक घरधुरी एक मात्र सदस्य रहने गरी कृषक समूह गठन गर्न सक्ने छन्। तर कुनै विशेष प्रयोजनका लागि १५ जना सदस्य पुऱ्याउन नसकिने अवस्थामा कम्तीमा ५ जना कृषक मात्र भए पनि समूह गठन गर्न सकिनेछ ।
५. **कार्यालयबाट सहजिकरणः** उन्नत कृषि प्रणाली अपनाउनका लागि समूह गठन गरी कृषि प्रसार कार्यक्रममा सहभागी हुन कृषकहरुबाट अनुरोध

भएमा सम्बन्धित प्राविधिकले कृषक समूह गठन तथा परिचालन कार्यमा सहजिकरण गर्नेछन् ।

६. **स्टेशनरी सहयोग:** समूह गठन गर्नका लागि कार्यालयले समूह बैठकका लागि रजिष्टर, कलम, फायलहरु लगायत केही स्टेशनरी खर्चका लागि गाउँपालिकाको बजेट उपलब्ध भएसम्म सहयोग गर्न सक्नेछ ।
७. **समूह दर्ताको लागि निवेदन दिनु पर्ने:** समूहबाट तयार गरिएको विधानको सबै पानामा समूहका सबै सदस्यहरुबाट प्रमाणित गरी सम्बन्धित वडा कार्यालयको सिफारिस सहित अनुसूचि १ बमोजिमको निवेदन शाखामा दिनु पर्नेछ। यस अघि जिल्ला कृषि विकास कार्यालय वा अन्य कुनै संघसस्थाहरुमा दर्ता भएको समूहको हकमा पुराना प्रमाणपत्रहरु तथा प्रगति देखिने अन्य कागजातहरु समेत संलग्न राख्नु पर्नेछ ।
८. **समूहको आफ्नो विधान र छाप हुनु पर्ने:** समूहको विधानको साथमा समूह बैठकको निर्णय, समूह दर्ताको लागि कार्यालयलाई लेखिएको पत्र र अनुसूचि २ बमोजिमको सदस्य कृषकहरुको विवरण संलग्न राख्नु पर्नेछ। समूहले आफ्नो विधान तयार गर्नका लागि मस्यौदा विधान कार्यालयबाट प्राप्त गर्न सक्ने छ। उक्त मस्यौदालाई आफ्नो भौगोलिकता र उद्देश्य अनुकूल परिमार्जन गर्न सकिने छ। समूहको आफ्नै छाप हुनु पर्ने छ ।
९. **सर्वसहमति र सहमति समूह निर्णयको आधार:** समूह गठन गर्दा समूहमा रहने विभिन्न पदाधिकारीहरु सर्वसहमतबाट चयन हुने छन् । कुनै किसिमले सर्वसम्मत हुन नसकेमा प्रचलित व्यवस्था बमोजिम निर्वाचनद्वारा सदस्यहरुबाट पदाधिकारीहरु चयन गरिने छ । यसरी गरिने निर्वाचनमा समूहको अनुरोधमा गाउँपालिकाबाट सहजिकरण हुन सक्नेछ ।
१०. **समूह दर्तामा लाग्ने दस्तुर:** यस कार्यविधि अनुसार कृषक समूहको दर्ताको लागि सिफारिस गर्दा वडा कार्यालयबाट कुनै दस्तुर लाग्ने छैन भने गाउँपालिकामा दर्ता भई प्रमाणपत्र उपलब्ध गराउने क्रममा रु ५००/- (पाँच सय रुपैया मात्र) दर्ता शुल्क लाग्ने छ।
११. **समूहको अभिलेखिकरण र प्रमाणपत्र:** कृषक समूहको अभिलेख शाखामा राखिनेछ र अनुसूची ३ बमोजिमको प्रमाणपत्र प्रदान गरिने छ ।
१२. **नवीकरण:** समूह गठन र दर्ता उपरान्त प्रत्येक आर्थिक वर्षको आश्विन मसान्त भित्रमा समूह नवीकरण गरि सक्नुपर्ने छ । नवीकरण शुल्क रु

१००।- (एक सय रुपैमया मात्र) लागने छ। म्याद नाधि नविकरण गर्न आएमा रु ५००।- (पाँच सय मात्र) जरिवाना गराईनेछ ।

परिच्छेद ४

कृषक समूह परिचालन

१३. **मासिक बैठक बस्नु पर्ने:** समूह गठन पश्चात कृषकहरु आफ्ना कृषि कार्यहरुका बारेमा छलफल गर्न नियमित रुपमा महिनामा एक पटक समूह बैठक अनिवार्य रुपमा बस्नु पर्नेछ । समूहको आवश्यकता अनुसार जुनसुकै बेला पनि समूहको बैठक बस्न सक्नेछ ।
१४. **समूह बचत र परिचालन:** बैठकको निर्णय अनुसार मासिक बैठकमा सदस्यहरुले मासिक बचत समेत जम्मा गर्ने छन् । समूह बचत कोषबाट कृषि प्रयोजनका लागि तोकिए बमोजिमको ब्याजदरमा सदस्यहरुले ऋण लिन पाउने छन् ।
१५. **समूहको बैक खाता सञ्चालन:** समूहको पहिलो बैठकबाट नै कोषाध्यक्षको अनिवार्य सहित समूहको निर्णय अनुसार कम्तीमा अन्य १ जना सदस्य समेतको संयुक्त दस्तखतमा आफ्नो पायक पर्ने बैङ्कमा खाता खोली सञ्चालन हुनेछ ।
१६. **कार्ययोजना तयार गर्ने:** समूहमा सदस्यहरुले प्राविधिकको सहयोगमा बाली पात्रो एवं पशुपालनका लागि आवधिक (मासिक/चौमासिक/वार्षिक) कार्ययोजना तयार गर्ने छन् । तयार भएको कार्य योजना अनुसार समूह सदस्यहरुले बाली तथा पशुपन्छी उत्पादन र बजारीकरणका कार्य योजनाहरु अवलम्बन गर्ने छन् ।
१७. **समूहको निर्णय समूह पद्धतिमा गरिनु पर्ने:** समूहमा आइपर्ने प्राविधिक समस्याहरु सम्बन्धित प्राविधिकको सहयोगमा निवारण गर्ने छन् । समूहमा आइपर्ने अन्य समस्याहरु समूहको निर्णय अनुसार समाधान गरिनु पर्ने छ । सो हुन नसकेमा प्रचलित व्यवस्था अनुसार हुनेछ । समूहको अनुरोधमा कार्यालयबाट सो को सहजिकरण गर्न सकिनेछ ।
१८. **प्रगति प्रतिवेदन र समीक्षा:** समूहले प्रत्येक मासिक बैठकमा गरिएका निर्णयहरुको कार्यान्वयन अवस्था, प्राप्त भएको उपलब्धि र प्रगतिहरु, परिआएका समस्याहरु, समस्या समाधानका लागि गरिएका प्रयासहरु र

सो को प्रतिफल, बालीनालीको अवस्था, बालीनालीहरु लगाउदा भएको खर्च र बाली कटानी उपरान्त बिक्रि गरी भएको आम्दानी आदि कार्यहरुको चौमासिक समीक्षा गर्नु पर्ने छ ।

१९. **समूहमा मेलमिलाप हुनु पर्ने:** समूहका सदस्यहरुले आपसमा मेलमिलापको भावना कायम राख्नु पर्ने छ । यस समूहका बैठकहरुमा समूहका सदस्यहरुको निजी बैयक्तिक विषयहरु उपर छलफल गर्दा उपयुक्त हुन्छ भन्ने समूहलाई लागेमा यस्ता विषयहरु उपर समेत छलफल गरी सामाजिक सदभाव, सहकार्य, साभेदारिता बृद्धिमा योगदान गर्न सक्ने छन् ।
२०. **व्यवसाय दर्ता गर्नु पर्ने:** कृषि कार्यलाई व्यवसायमूलक रुपान्तरणका लागि समूह गठन गरिने भएकोले समूहका सदस्यहरु मिलेर समूहगत रुपमा सञ्चालन गर्ने कृषि व्यवसाय गाउँपालिकामा दर्ता गर्नु पर्नेछ । कृषि व्यवसायको मापदण्ड तोकिए बमोजिम हुनेछ ।
२१. **कृषि उत्पादन सामग्री तथा कृषि उपज सामग्रीहरुको बजार व्यवस्थापन:** समूहले कृषि उत्पादन सामग्रीहरुको व्यवस्थापनको लागि प्रचलित कानून बमोजिम अनुमति लिई बीउ विजन, रसायनिक तथा प्राङ्गरिक मल, सिँचाइका सामग्रीहरु, कृषि मेशिनरी लगायत कृषि उपज सामग्रीहरुको व्यवस्थापन र व्यापारिक कारोबार गर्न सक्ने छन् । त्यसैगरी आफ्नो समूह भित्र वा बाहिरका कृषकहरुले उत्पादन गरेका कृषि उपज सामग्रीहरुको प्रशोधन र बजारीकरणका कार्यहरु समेत गर्न सक्ने छन् ।
२२. **गाउँपालिकाको कार्यक्रममा सरीक हुनु पर्ने:** कृषक समूहले गाउँपालिकाबाट सञ्चालन हुने कुनै पनि किसिमका कृषि वा गैर कृषि कार्यक्रमहरुलाई सफल पार्न यथाशक्य सहयोग गर्नु पर्नेछ ।
२३. **गाउँपालिकास्तरीय कृषक मूल समिति:** गाउँपालिकामा रहेका सबै कृषकहरुको संजालका रुपमा गाउँपालिका भित्रका सबै कृषक समूहहरुको प्रतिनिधिमूलक संस्थाका रुपमा एक गाउँपालिका स्तरीय कृषक मूल समितिको गठन गर्न सकिनेछ । यसको सञ्चालन कार्यविधिले तोके बमोजिम हुनेछ ।
२४. **कृषि सहकारीमा परिणत हुने:** कृषक समूह गठन पश्चात समूहगत अभ्यासहरुको अनुभवको आधारमा सहकारीतामा परिणत हुन चाहेमा प्रचलित कानून अनुसार कृषि सहकारीमा परिणत हुन सक्नेछ । यस्तो

अवस्थामा साविक कृषक समूहले गरेका सबै कार्यहरु सोही सहकारी संस्थाबाट गरे सरह मान्य हुनेछ ।

२५. **अन्यलाई पनि ज्ञान बुझाउनु पर्ने:** समूह गठन र कृषि प्रविधि अभ्यासको क्रममा पाएको र आफूमा भएको ज्ञान सो सम्बन्धी अभिरुची राख्ने अन्यलाई पनि बुझाउनु पर्ने छ । समूहले कृषि प्राविधिक र अन्य कृषकहरुको वीचमा सहजिकरणको कार्य पनि गर्न सक्ने छन ।
२६. **समूहमा अन्य सामाजिक विषयहरुको सन्दर्भ:** सामाजिक न्यायको सिद्धान्तमा आधारित भई समूह सदस्यहरु नेतृत्व विकास, उन्नत खेती प्रणालीको अवलम्बन, सामुदायिक स्वास्थ्य, शिक्षा, पर्यटन तथा रोजगारी प्रवर्द्धनका अन्य कार्यहरुमा पनि अभिरुची लिनेछन् र समूह निर्णय अनुसार यस्तो कार्यमा अरुलाई सहयोग समेत गर्नेछन ।
२७. **टोल विकास संस्थाले कृषक समूह परिचालन गर्न सक्ने:** गाउँपालिकाबाट गठन भएका र गठन हुने टोल विकास संस्थाहरु गाउँपालिकाबाट तोकिए बमोजिम समूह दर्ता गरी कृषक समूहका रुपमा पनि कार्य गर्न सक्नेछन । तर टोल विकास संस्थामा २५ जना भन्दा बढी घरधुरी भएको अवस्थामा टोल विकास संस्थाको सहजिकरणमा रहने गरी २५/२५ जनाको समूह गठन हुन सक्नेछ ।
२८. **समूह बाहेक पनि कृषि विकास कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्न सकिने:** गाउँपालिकाबाट सञ्चालन हुने कृषि विकास कार्यक्रमहरुको प्रकृति अनुसार कृषक समूह, कृषि सहकारी संस्थाहरु, कृषिमा आधारित गैरसहकारी संस्थाहरु, गाउ तथा टोल समितिहरु, निजी व्यवसायीहरु, कम्पनी लगायत अन्य कुनै पनि सरोकारवाला संस्था तथा निकायहरूसँग सहकार्यमा सञ्चालन गर्न सकिने छ ।
२९. **सहकारीले समूहको रुपमा कार्य गर्न पाउने:** गाउँक्षेत्र भित्र क्रियाशील सहकारी संस्थाहरुले कृषि तथा पशु विकाससँग सम्बन्धी समूह गठन गरी कार्य गरेको अवस्थामा त्यस्ता समूहलाई यस निर्देशिका प्रयोजनका लागि यसै निर्देशिका बमोजिम गठित समूह मानिनेछ ।

परिच्छेद ५

कृषक समूहको नियमन र पारदर्शिता

३०. **वार्षिक लेखापरीक्षण र सार्वजनिक सुनुवाई:** समूहले वार्षिक रुपमा

नियमानुसार लेखा परीक्षण गराउनु पर्नेछ । लेखा परीक्षण प्रतिवेदनको एक प्रति शाखामा समेत उपलब्ध गराउनु पर्नेछ । त्यस्तै वर्षको एक पटक सार्वजनिक सन्तुवाई पनि सञ्चालन गर्नु पर्नेछ ।

३१. **वार्षिक साधारण सभा:** समूह गठन भई दर्ता भएको एक वर्ष भित्र र प्रत्येक वर्षमा समूहले साधारण सभाको आयोजना गर्नु पर्ने छ। साधारण सभामा वार्षिक कार्यक्रमहरूको प्रगति समीक्षा, वार्षिक आयव्ययको विवरण, आउदो वर्षको कार्यक्रमहरूको तर्जुमा लगायत नियमानुसार सम्पादन गर्नु पर्ने कार्यहरू समेत पारित गर्नु पर्ने छ । यसको एक प्रति प्रतिवेदन शाखामा उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।
३२. **अधिवेशन र विशेष अधिवेशन:** समूहको सर्वोच्च अङ्ग समूहको अधिवेशन हुनेछ । अधिवेशन गर्ने अवधि समूहको विधान बमोजिम निर्धारण हुनेछ । विधानमा समूहले विशेष अधिवेशनको व्यवस्था समेत गर्न सक्नेछ ।
३३. **अन्य संघ संस्थाहरूसँगको समन्वय:** समूहले अनुमति लिई कुनै अन्य संघ संस्थासँगको सहकार्यमा कृषि प्रविधि अनुसन्धान तथा विकास सम्बन्धी कार्यहरू सञ्चालन गर्न सक्नेछन ।
३४. **समूहको अनुगमन:** यस गाउँपालिकाको अनुगमन व्यवस्था बमोजिम गाउँपालिकाबाट एवं गाउँपालिकासँगको समन्वयमा नेपाल सरकारका सबै निकायहरूले कृषक समूहका क्रियाकलाप एवं समूहका कागजातहरूको अध्ययन, अवलोकन र अनुगमन गरी पृष्ठपोषण गर्न सक्ने छन् । प्राप्त पृष्ठपोषणहरू उपर समूह बैठकमा छलफल गरी निर्णय गर्नु पर्नेछ ।

परिच्छेद ६

विविध

३५. **समूह निष्कृत्यको अवस्था:** (१) निम्न अनुसारका कुनै एक अवस्थामा समूह निष्कृत्य भएको मानिनेछ:
- (क) लगातार ६ महिनासम्म मासिक बैठक नबसेमा,
 - (ख) समूहले कृषि प्रसार कार्यमा अभिरुचि नराखेमा,
 - (ग) अन्य विभिन्न कारणहरूले समूह निष्कृत्य भएको गुनासो प्रमाणित भएमा ।
- (२) समूह निष्कृत्य भएमा कार्यालय वा शाखाबाट सञ्चालन हुने कृषि विकासका कार्यक्रमहरूको लागि उक्त समूहसँग साभेदारी गर्न सकिने छैन ।

३६. **समूह विघटन हुन सक्ने:** (१) निम्न अवस्थामा समूह विघटन हुने छः
- (क) पटक पटक समूहको विधान विपरीत कार्य गरेको प्रमाणित भएमा,
 - (ख) सरकारी जायजेथा वा रकम हिनामिना वा दूरुपयोग गरेमा,
 - (ग) समूह निष्कृत्य भएमा,
 - (घ) समूहको निर्णय अनुसार समूह विघटन गरिएमा,
 - (ङ) प्रचलित नियम विपरीतका कार्यहरु गरेमा,
 - (च) स्थानीय टोल विकास संस्था समेत वडा कार्यालयको सिफारिसमा कार्यालयबाट छानविन गरी समूह विघटन गर्न उचित देखिएमा विघटन गरिनेछ ।
- (२) तर समूहका सदस्यहरुबाट जम्मा भएको हितकोष रकम समूहको अभिलेखको आधारमा साँवा ब्याज रकम समूहका सदस्यहरुलाई नै वितरण गरिने छ ।
३७. **संशोधन:** आवश्यकता र औचित्यताको आधारमा गाउँकार्यपालिकाको निर्णय अनुसार यो कार्यविधि संशोधन गर्न सकिने छ ।
३८. **बचाउ तथा खारेजी:** यस कार्यविधिमा उल्लेखित कुराहरु प्रचलित कानून बमोजिम बाभिएमा बाभिएको हद सम्म स्वतः खारेज हुनेछसाथै यस कार्यविधि बन्नु अघि गठन तथा दर्ता भएका सम्पूर्ण समूह / समितिहरु यसै कार्यविधि बमोजिम भएको मानिने छ ।

अनुसूची १
दफा ७ सँग सम्बन्धीत
समूह दर्ताको लागि दिने निवेदनको ढाँचा

मिति: २० । ।

श्रीमान् प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत ज्यू,
हरिनास गाउँपालिका, गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय,
गण्डकी प्रदेश, स्याङ्जा।

विषय: समूह दर्ता गरि पाउँ ।

प्रस्तुत विषयमा हामी हरिनास गाउँपालिका वडा नं ,
..... टोलका कृषकहरु समूहमा आवद्ध भई कृषि प्रसारका
कार्यहरु सञ्चालन गर्नका लागि मिति २०...।...।... का दिन श्री
..... कृषक समूह गठन गरि तपसिलका कागजात सहित दर्ता हुनका
लागि यो निवेदन पेश गरेका छौं ।

निवेदक

हस्ताक्षर:

नाम:

पद:

समूहको नाम:

सम्पर्क नः

सम्लग्न कागजातहरु:

१. समूह गठनको निर्णयको प्रतिलिपी १ थान,
२. समूहको विधान २ थान,
३. सदस्यहरुको नागरिकताको प्रतिलिपी १।१ थान।

अनुसूची २

दफा ८ सँग सम्बन्धीत

..... कृषक समूहको विधानको नमूना

प्रस्तावना: नेपालमा बढ्दोकृषक व्यवसायलाई अघि बढाउने उद्देश्यले यस समूहको गठन गरिको हो ।(५० शब्दमा नबढाइ समूह गठनको औचित्य खुलाई लेख्ने)

१. प्रारम्भिक:

१.१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:

- (क) यस समूहको नाम समूह रहनेछ ।
- (ख) यो विधान समूह गाउँपालिकामा दर्ता भएपछि तुरुन्त लागु हुनेछ ।

१.२. परिभाषा: विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यो विधानमा

- (क) “समूह” भन्नाले यस विधानमा उल्लेखित गर्ने, कृषकहरुको समूहलाई जनाउनेछ ।
- (ख) “सदस्य” भन्नाले उत्पादन र उत्पादकत्व बढाउन विधानको दफा ३ बमोजिम सदस्यता लिएको व्यक्तिलाई जनाउनेछ ।
- (ग) “कार्य समिति” भन्नाले विधान अनुसार निर्वाचित अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, सचिव, सहसहसचिव, कोषाध्यक्ष तथा सदस्य पदाधिकारीहरुलाई जनाउने छ ।
- (घ) “साधारण सभा” भन्नाले यस विधानको दफा ४ बमोजिम गठित सभालाई जनाउने छ ।

१.३. **समूहको छाप:** गोलोधरा भित्र पृष्ठभूमिमा..... पढ्न सकिनेछ । (आफ्नो इच्छा अनुसारको समूहको उद्देश्यसँग मेल खाने)

१.४. **समूहको कार्यालय:** यस समूहको कार्यालयमा रहनेछ ।

१.५. **समूहको दर्ता:** कृषक समूह गाउँपालिकामा दर्ता गर्नुपर्नेछ । साथै अनिवार्य रूपमा आन्तरिक राजश्व कार्यालयमा समेत दर्ता गरि स्थाई लेखा नम्बर (PAN) लिनु पर्नेछ ।

२. उद्देश्यः

२.१. सदस्यहरूको सामाजिक, आर्थिक, कृषिजन्य व्यवसायिक, हितलाई ध्यान राखि देहायमा उल्लेखित समूहको उद्देश्य हुनेछः

(ब)

(द)

(अ)

२.२. समूहको विधानको दफा २.१ बमोजिमका उद्देश्यहरू प्राप्त गर्न यो समूहले देहाय बमोजिम कार्यहरू गर्नेछः

(ब)

(द)

(अ)

३. सदस्यताः का दिन भएको वृहत कृषक भेलाबाट यस समूहमा आवद्ध भएका स्वतः सदस्य हुने र अन्य समयमा सदस्य हुन चाहेका कृषकहरूलाई कार्यसमितिको सिफारिसका साथ दरखास्त दिएका कृषकलाई यस समूहमा आवद्ध गर्न सकिनेछ ।

३.१. सदस्यको लागि योग्यताः

(क) आफैँ पशुपालन वा खेतिपाती गर्ने,

(ख)विक्री वितरण गर्ने,

(ग) समूहको विधान अनुसार कार्य गर्न मञ्जुरी भएको,

(घ) कृषक कृषक बिच आपसी सहयोग बढाउन इच्छुक भएको,

(ङ) सदस्यताको लागि १६ वर्ष उमेर पुगेको हुनुपर्नेछ ।

३.२. साधारण सदस्यः सदस्यता शुल्क रु १०० तिरी निवेदन दिई कार्यसमितिको निर्णय बमोजिम साधारण सदस्यता प्राप्त गर्न सक्नेछन् । यस्तो सदस्यले कार्यसमितिले तोकेको मासिक रकम नियमित रूपमा हितकोषमा जम्मा गर्नुपर्नेछ ।

३.३. समूह गठन भइसकेपछि कुनै पनि योग्यता पुगेको व्यक्तिले समूहको सदस्यता लिन चाहेमा समूहमा आवद्ध प्रतिसदस्य बराबर उक्त मितिसम्म सञ्चित हितकोष र सो को ब्याज साथै नियम अनुसार अन्य शुल्क बुझाउनुपर्दछ ।

३.४. सदस्यता कायम नरहने अवस्था (सदस्यको अयोग्यता): कार्यसमितिले

निम्न अवस्थामा सदस्यहरुलाई सदस्यताको लागि अयोग्य ठहर्‍याई सदस्यता समाप्त गर्न सक्नेछ ।

- (क) तोकिएको मासिक बचत तथा अन्यतिर्नुपर्ने रकमहरु ३ महिनासम्म नतिरेमा,
- (ख) विधानको उद्देश्य विपरित कार्य गरेमा वा समूहको रकम वा कागजात हिनामिना गरेमा,
- (ग) अन्य कुनै कारणले कार्यसमितिले निस्कासन गरेमा।
- (घ) सदस्यबाट राजिनामा दिएमा (सदस्य रहन नचाहेर लिखित निवेदन कार्यसमितिले सदर गरेमा),
- (ङ) अपाराधिक कार्यमा संलग्न भएको दोष प्रमाणित भएमा,
- (च) पेशा परिवर्तन गरी अन्य व्यवसाय गरेमा,
- (छ) मृत्यु भएमा,
- (ज) समूहको सिद्धान्त वा नियम वा प्रतिष्ठामा आँच आउने कार्य गरेमा ।

४. साधारण सभा तथा कार्यसमिति

४.१. यस समूहको सदस्यता प्राप्त सम्पूर्ण सदस्य साधारणसभाको सदस्य हुनेछ । जुन समूहको उच्चतम निकाय हुनेछ । यसले विधान पारित एवं संशोधन गर्न सक्नेछ । साधारणसभा वर्षमा एकपटक बस्नेछ । तर आवश्यकता अनुसार जुनसुकैवेला बोलाउन सकिनेछ ।

४.२. **साधारण सभाको अधिवेशन:** कार्यसमितिले तोकेको मिति र समयमा यस समूहको सचिवले अध्यक्षको परामर्श लिई लिखित सूचनाद्वारा सम्पूर्ण सदस्यहरुलाई साधारणसभाको स्थान, समय, मिति तथा एजेण्डाको जानकारी गराउनुपर्नेछ ।

४.३. **साधारण सभाको काम कर्तव्य र अधिकार:**

- (क) कार्यसमितिको निर्वाचन तथा गठन गर्ने,
- (ख) विधान संशोधन गर्ने,
- (ग) वार्षिक बजेटको अनुमोदन गर्ने,
- (घ) समूहको वार्षिक कार्यक्रम स्वीकृत गर्ने,
- (ङ) समूहको वार्षिक कार्ययोजना बनाउने ।

४.४. **साधारणसभाको गणपुरक संख्या:** समूहको साधारणसभाको बैठक

कम्तिमा पनि ५१ प्रतिशत सदस्यहरूको उपस्थितिमा हुनुपर्नेछ । यदि सो नभएमा फेरी ३ दिनभित्र अर्को सभा बोलाउनुपर्नेछ । यसमा कुल साधारण सदस्यको २५ प्रतिशत उपस्थिति भएमा पनि यो सभाको बैठक बस्नेछ ।

४.५. कार्यसमिति गठन विधि:

- (क) कार्यसमिति ७ सदस्यीय हुनेछ,
- (ख) कार्यसमितिमा अध्यक्ष सचिव कोषाध्यक्ष तथा सदस्यहरू हुनेछन्,
- (ग) आवश्यकताअनुसार उपाध्यक्ष तथा सहसचिवको पनि व्यवस्था गर्न सकिनेछ,
- (घ) कार्यसमितिका पदाधिकारीहरूको बैठक हरेक महिनाको पहिलो शनिवार हुनेछ तर आवश्यकता भए जुनसुकै समयमा पनि बस्न सक्नेछ,
- (ङ) कार्यसमितिका पदाधिकारीहरूको कार्य अवधि २ वर्षको हुनेछ,
- (च) कार्यसमितिको कुनै पद खाली भएमा साधारण सदस्य मध्येबाट कसैलाई पनि कार्यसमितिको पदमा समितिको बहुमतबाट मनोनित गर्न सकिनेछ,
- (छ) कार्यसमितिको कोरम २/३ (दुई तिहाई)लाई मानिनेछ भने निर्णय बहुमतद्वारा हुनेछ,
- (ज) साधारणसभाका सदस्यहरूले आफुमध्येबाट सर्वसम्मती वा निर्वाचन प्रकृयाद्वारा अध्यक्ष सचिव कोषाध्यक्ष तथा अन्य पदाधिकारीहरूको चयन गरी कार्यसमिति गठन गर्नेछ । तर अध्यक्ष, सचिव र कोषाध्यक्ष मध्ये एक पदमा महिला अनिवार्य गरि कार्यसमितिमा कम्तिमा २ जना महिला हुनु पर्नेछ।

४.६. कार्यसमितिको काम कर्तव्य र अधिकार: दफा ४.५ बमोजिम बनेको कार्यसमितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ:

- (ख) विधानको परिधि भित्र रहि समूहको उद्देश्य अनुरूप साधारणसभाले गरेको नीति निर्देशनलाई पालन गर्ने,
- (ख) समूहको वार्षिक कार्यक्रम बनाउने तथा समूहको कृयाकलापहरू सञ्चालन गर्ने,

- (ग) सरकारी तथा गैह्रसरकारी संस्थाहरुसँग सम्पर्क वृद्धि गर्ने,
- (घ) सहकारीमा जाने प्रयास गर्ने,
- (ङ) समूहको कार्ययोजना बनाई लागु गर्ने,
- (च) समूहको वार्षिक प्रतिवेदन बनाउने र प्रस्तुत गर्ने,

४.७. समूहको बैठक:

- (क) समूहको नियमित बैठक प्रत्येक महिनाको पहिलो शनिवार बस्नेछ,
- (ख) समूह बैठकहरु कार्यसमितिले निधो गरेको ठाउँ मिति र समयमा नियमित रुपमा बस्नेछ,
- (ग) पुर्व निर्धारित बैठकमा कुनै सदस्यले भाग लिन नसक्ने भएमा कारण सहित सोको जानकारी पहिले नै दिनुपर्नेछ,
- (घ) विशेष परिस्थिति बाहेक लगातार तिन बैठकहरुमा उपस्थित नहुने सदस्यलाई सहमतीको आधारमा कार्यसमितिबाट निष्काशन गरिनेछ,

४.८. पदाधिकारीको काम कर्तव्य र अधिकार

(ब) अध्यक्षको काम कर्तव्य र अधिकार: अध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ:

१. आवश्यकता अनुसार समूहको बैठक र साधारणसभा बोलाउने,
२. बैठकको अध्यक्षता तथा नियन्त्रण गर्ने,
३. समूहलाई कृयाशिल गराउने तथा उद्देश्य प्राप्तिको लागि आवश्यक कार्य गर्ने,
४. कुनै विषयमा मतदान हुदा मत बराबर भएमा निर्णायक मत दिने,
५. विधानमा तोकिए अनुरूप साधारण सदस्यले माग गरे अनुरूप विशेष साधारणसभा बोलाउने,
६. समूहले तोकेको काम कारवाही गर्ने,
७. समूहमा उठेका विवादहरुको समाधान गर्ने,
८. समूह र अन्य संघ संस्था तथा सरकारी निकायहरुसँग सम्पर्क व्यक्तिको रुपमा काम गर्ने,
९. समूहको निर्णय, कार्यक्रम र क्रियाकलाप भएका कामकारवाहीहरु एवं समस्याहरुको अभिलेख राख्न सचिवलाई सहजिकरण गर्ने,

१०. वार्षिक कार्योजनाको कार्यान्वयन एवं समूह परिचालनको नेतृत्व लिने,
११. समूह बैठकमा भएका निर्णय, वार्षिक साधारण समितिका निर्णय, वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन लगाउतका कागजातहरू आवश्यकता अनुसार सम्बन्धित निकायमा पेश गर्ने,
१२. समूह सदस्यहरूलाई आफ्ना समस्याहरूको पहिचान र तिनको प्राथमिकता तोक्न सघाउनुका साथै उक्त समस्याहरू समाधान गर्न कार्यक्रम बनाउन र कार्यान्वयन गर्न लगाउने,
१३. सदस्यहरूलाई क्रियाशिल गराई समन्वय र सहकार्य गर्ने,
१४. समूह सदस्यहरू बिच मतभेद व्यवस्थापनका लागि सहजिकरण गर्ने।

(ख) **उपाध्यक्षको काम कर्तव्य र अधिकार:** उपाध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछः

१. अध्यक्षको कार्यमा सहयोग गर्ने,
२. अध्यक्षको अनुपस्थितिमा अध्यक्षले गर्ने सबै कार्य गर्ने,
३. कार्यसमितिले तोकेको कार्य गर्ने,

(ग) **सचिवको काम कर्तव्य र अधिकार:** सचिवको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछः

१. अध्यक्षसंगको परामर्शमा बैठक बोलाउने,
२. बैठकको तयारी गर्ने,
३. समूहको निर्णय पुस्तिका तयार गर्ने,
४. समूहको सम्पूर्ण कागजातहरू सुरक्षित राख्ने,
५. समूहको बैठक एवं साधारणसभाद्वारा पारित निर्णयको कार्यान्वयनका लागि पहल गर्ने,
६. वार्षिक प्रतिवेदन तयार पारी साधारण सभामा पेश गर्ने,
७. समूहको कार्ययोजना निर्माणमा सहयोग गर्ने,
८. कार्यसमितिले तोकेको काम गर्ने।

(घ) कोषाध्यक्षको काम कर्तव्य र अधिकार: कोषाध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ:

१. समूहको हितकोय रकम नियमित उठाउने र फरफारक व्यवस्थापन गर्ने,
२. समूहको सबै कोषको हिसाबकिताब सुरक्षित र दुरुस्त राख्ने,
३. समूहको चल अचल सम्पूर्ण सम्पत्तिको सुरक्षाको जिम्मेवारी लिने,
४. समूहको वार्षिक बजेट तयार पार्ने,
५. साधारणसभामा वार्षिक प्रतिवेदन पेश गर्ने,
६. लेखापरिक्षण गराउने,
७. समूहको अध्यक्ष वा सचिवसँग मिलि खाता सञ्चालन गर्ने,
८. कार्यसमितिले तोकेको अन्य कार्य गर्ने ।

(ङ) कार्यसमिति सदस्यहरूको काम कर्तव्य र अधिकार:

१. आवश्यकता अनुसार समूहका अन्य उपसमितिमा रही जिम्मेवारी वहन गर्ने,
२. कार्यसमितिले तोकेको अन्य कार्य गर्ने।

५. आर्थिक व्यवस्था

५.१. आर्थिक श्रोत: समूहको आर्थिक स्रोत निम्न अनुसार हुनेछन्:

- (क) यस समूहका सदस्यहरूबाट प्राप्त सदस्यता शुल्क,
- (ख) समूहको अन्य क्रियाकलापबाट भएको आम्दानी,
- (ग) समूहका सदस्यले बचत गर्ने मासिक रकम,
- (घ) समूहबाट ऋण लगानी गर्दा प्राप्त ब्याज,
- (ङ) समूहले अन्य संघ/संस्थाबाट पाएको अवसरबाट समूह सदस्यले पाउने पारिश्रमिकबाट निश्चित १०% लेवी,
- (च) समूह सदस्यले आफ्नो नामबाट गरेको बचत,
- (छ) विलम्ब शुल्क ।

५.२. हितकोष:

- (क) श्रीकृषक समूहको एक हितकोष हुनेछ ।
- (ख) श्री बैंकको शाखामा समूहको खाता सञ्चालन हुनेछ ।

५.३. हितकोष परिचालन

- (क) समूह सदस्यहरूलाई आवश्यक पर्दा हितकोषबाट ऋण/सापटी लिन सक्नेछन्,
- (ख) सदस्यले ऋण माग गर्न निवेदन दिनुपर्नेछ,
- (ग) पशुपालन/कृषि कार्यको लागि लिईएको ऋणमा १०% र अन्य प्रयोजनको लागि लिईने ऋणमा १६% ब्याज लाग्नेछ,
- (घ) मासिक ब्याज, मासिक बचत रकम एवं ऋणी सदस्यले तोकिए बमोजिम ऋण किस्ता प्रत्येक महिना बुझाउनुपर्नेछ,
- (ङ) हितकोष परिचालनका उपायहरूलाई मुख्यतया दुई वर्ग आवश्यक खर्च र आन्तरिक लगानीमा विभाजन गर्न सकिन्छ।

१. आवश्यक खर्च:

- (क) कार्यालय खर्च कापी, कलम, बिल, भौचर, फाईल, रजिष्टर, खाता, पत्रपत्रिका,
- (ख) फर्निचर खर्च,
- (ग) ढुवानी तथा घरभाडा,
- (घ) अन्य संस्थासँग सदस्यता लिँदा तिर्नुपर्ने खर्च र वार्षिक नवीकरण खर्च,
- (ङ) लेखापरिक्षण खर्च,
- (च) साधारणसभा खर्च,
- (छ) विविध समूहको बैठकमा चियापान आदि।

२. आन्तरिक लगानी: आन्तरिक लगानी भन्नाले समूह भित्रको सदस्य बिचको लगानी भन्ने जनाउदछ जस्तै:

- (क) उत्पादनमुलक कार्य उत्पादन तथा उत्पादन सामाग्री खरिद बिक्री,
- (ख) आयमुलक कार्य,
- (ग) सामाजिक कार्य गर्न जस्तै सफाई अभियान, वृक्षारोपण, कुलो निर्माण, स्वास्थ्य, वातावरण संरक्षण आदि,
- (घ) सीप विकास,
- (ङ) बौद्धिक कार्य,
- (च) पूँजी लगानी

५.४. बिलम्ब शुल्क

- (क) मासिक बचत रकम तोकेको समयम नतिरेमा पहिलो महिना प्रतिदिन रु बिलम्ब शुल्क लाग्नेछ,
- (ख) दोश्रो महिना प्रति दिन रु बिलम्ब शुल्क लाग्नेछ,
- (ग) तेस्रो महिना प्रति दिन रु लाग्नेछ,
- (घ) चौथो महिनाबाट सदस्यता खारेज हुनेछ।
- (ङ) प्रत्येक महिना बुझाउनुपर्ने ऋण किस्ता र ब्याज नबुझाएमा पहिलो महिना रु प्रतिदिन, दोश्रो महिना रु..... प्रतिदिन, तेस्रो महिना रु.....प्रतिदिन बिलम्ब शुल्क लाग्नेछ। चौथो महिना ऋण रकम र ब्याजहरु ऋणी र जमानी सदस्यहरुबाट असुल उपर गरिनेछ।
- (च) एक सदस्यको जमानी बसेको सदस्यले अर्कोको पुनः जमानी बस्ने छैन।
- (छ) जमानी सदस्यले ऋण माग गरेमा ऋणी सदस्यले ऋण तिरिसकेपछि मात्र ऋण प्रदान गरिनेछ।
- (ज) ऋण लिएको सदस्यले अरु सदस्यको जमानी बस्न पाउनेछैन।
- (झ) ऋण लिनको लागिसम्म एक सदस्यको जमानी रु सम्म दुई सदस्य र रु..... सम्म तिन सदस्यको जमानी चाहिनेछ।

५.५ **लगानीको सुरक्षण:** कुनै पनि व्यक्तिले आफ्नो नाममा जम्मा भएको हितकोषको अधिकतम ९०% सम्म ऋण लिन पाउनेछ। यदि व्याक्तिको नाममा संकलित हितकोषको ९०% भन्दा बढी ऋण लिनुपर्ने भएमा सोही समूहका अन्य २ जना सदस्यको सामुहिक जमानीमा ऋण दिन सकिनेछ। ऋण लिने व्यक्तिले तिर्नुपर्ने साँवा र ब्याज रकम नतिरेको/तिर्न नसकेको खण्डमा जमानी बसेका सदस्यहरु मार्फत असुलउपर गरिनेछ। यसरी पनि असुलउपर हुन नसकेको अवस्थामा नेपाल सरकारको प्रचलित नियमानुसार कारवाही प्रक्रिया अगाडी बढाईनेछ।

५.६. **लेखापरिक्षण:** यस समूहले रजिष्टर्ड लेखा परिक्षण अनिवार्य गराउनुपर्दछ। यसरी गरिएका लेखापरिक्षणहरु वार्षिक साधारण

सभाको पूर्ण बहुमतबाट अनुमोदन गराउनुपर्दछ । आर्जित मुनाफा सम्पूर्ण सदस्यहरूलाई प्रत्येक वर्षको लेखा परिक्षणपछि निजहरूको हिसाब खातामा जम्मा गर्नुपर्दछ ।

६. विविध

६.१. निर्वाचन सम्बन्धि व्यवस्था: यस समूहको कार्यसमिति कायम रहेको अवस्थामा सोही कार्यसमितिले र सो समिति कायम नरहेको अवस्थामा साधारण सदस्यहरूको बैठकले निर्वाचन अधिकारी नियुक्त गर्दछ । सो निर्वाचन अधिकारीले निर्वाचन अधिकारीमा नियुक्त भएको मितिले एक महिनाभित्र निर्वाचन गराईसक्नुपर्दछ । सो निर्वाचनमा पर्ने खर्च कार्यसमितिले व्यवस्था गर्नेछ । यसमा कार्यसमितिको पदाधिकारीलाई मतादान वा सहमतीद्वारा साधारणसभाको सदस्यहरूले छान्ने छन् ।

६.२ पदावधि:

- (क) कार्यसमिति सदस्य तथा पदाधिकारीहरूको पदावधि निर्वाचित भएको मिति देखि २ वर्षको हुनेछ,
- (ख) सो गठित कार्यसमितिको पदावधि समाप्त हुन १ महिना अगावै समूहको साधारणसभा बोलाई नयाँ कार्यसमितिको चुनाव गराउन अनिवार्य हुनेछ,
- (ग) कार्यसमितिले विधानमा उल्लेखित आफ्नो कार्यकाल समाप्त हुन १ महिना अगावै निर्वाचन गराउन नसकेको तथा निजको कार्यावधि समाप्त भएपछि, सो कार्यसमितिको सदस्यहरूको समितिले आफ्नो समितिको बैठक बोलाई एउटा तदर्थ समिति खडा गरी सो तदर्थ समितिद्वारा साधारण सभाको बैठक बोलाई नयाँ कार्यसमितिको गठन गर्नेछ।
- (घ) कार्यसमितिको पदावधि समाप्त हुनु अगावै कार्यरत कार्यसमिति कुनै किसिमबाट भंग हुन गएमा भंग भएको कार्यसमितिले आफ्नो जिम्मामा रहेको सम्पूर्ण कागजपत्र, नगद, जिन्सी कार्यभार समेत सम्पूर्ण सदस्यको सभा बोलाई अथवा कार्यालय सचिव भए सोलाई बुझाई सोको भरपाइ लिनुपर्नेछ । सो नगरेमा वा यस समूहलाई हानी नोक्सानी भएमा सो कार्यसमितिका अध्यक्ष र सचिव दुवैले व्यहोर्नुपर्नेछ ।

६.३. उमेद्वारको अयोग्यता

- (क) जो कृषि व्यवसायमा छैन,
- (ख) जो यस समूहमा नै छैन,
- (ग) जसले यस समूहको उद्देश्य विपरित काम गर्दछ,
- (घ) जो व्यक्तिको मानसिक अवस्था ठिक छैन,
- (ङ) फौजदारी अभियोग लागेको तथा प्रमाणित भएको व्यक्ति,

६.४. **अविश्वासको प्रस्ताव:** साधारण सभाको सदस्यहरु मध्येबाट एक तिहाई सदस्यहरुले कार्यसमिति उपर अविश्वासको प्रस्ताव ल्याई दुई तिहाई सदस्यहरुबाट सो प्रस्ताव पारित भएमा कार्यसमिति विघटन हुनेछ।तर अविश्वासको प्रस्ताव आएमा सफाईको मौकाबाट बञ्चित गरिनेछैन।

६.५. **राजिनामा:** यस समूहको अध्यक्षले उपाध्यक्ष वा सचिव समक्ष र अध्यक्ष बाहेक अन्य पदाधिकारीले अध्यक्ष समक्ष राजिनामा दिन सक्नेछन्। कार्यसमितिको बैठकबाट स्वीकृत नभएसम्म तिनीहरु आफ्ना पदमा बहाली रहिरहनेछन्।

६.६. **विधान संशोधन:** समूहको विधान संशोधन गर्नुपर्ने आवश्यकता भएमा साधारण सभाको सदस्यहरु मध्येका कम्तीमा ५१ प्रतिशत सदस्यहरुको उपस्थितिमा विधान मस्यौदा पेश गरिनेछ। उपस्थित सदस्यहरु मध्येका दुई तिहाई बहुमतबाट विधान संशोधन मस्यौदा पारित भएमा विधान संशोधन गरिनेछ। साथै संशोधित विधान कृषि तथा पशुविकास शाखाबाट अनुमोदित नभएसम्म संशोधन भएको मानिनेछैन।

६.७. **नियम बनाउने:** साधारणसभाले आन्तरिक सञ्चालन नियमहरु बनाउन सक्नेछ।

६.८. **उपसमितिहरु बनाउने:** वार्षिक साधारणसभाबाट पारित आफ्ना कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्नको लागि र समूहको उद्देश्य र लक्ष्य प्राप्त गर्नको लागि यस समूहले साधारण सभा एवं कार्यसमितिको बैठकबाट उपसमितिहरु बनाउन सक्नेछ।

६.९. **विघटन:** समूहको विधान बमोजिम कार्य सञ्चालन गर्न नसकी वा उद्देश्य प्राप्त गर्न असफल भए वा २ वर्षसम्म समूह नविकरण

नभएमा समूह विघटन हुनेछ। यसरी समूह विघटन भए बचत रकम सम्पूर्ण सदस्यहरूलाई फिर्ता गर्नुपर्नेछ।

६.१० समूह छोड्नुपर्ने अवस्था/सदस्यको मृत्यु/ सदस्यले पाएको अवसर: कुनैपनि सदस्यले समूह छोड्न चाहेको खण्डमा जिजको नाममा संकलन भएकोहितकोष रकमबाट ३%कट्टा गरी बाँकी रकम भुक्तानी दिईनेछ। यदि कुनै सदस्यको मृत्यु भएमा निजले बचत गरेको सम्पूर्ण रकम निजको सबैभन्दा नजिकको हकवालालाई समूहले दिने व्याज सहित फिर्ता दिनेछ। समूहले कुनै संघ/संस्था/कार्यालयबाट पाएको कुनैपनि अवसर, सामग्रीहरू आवश्यकता हेरी समूहको बैठकबाट निर्णय गराई सबै सदस्यले समान रूपमा पाउने गरि वितरण गरिनेछ।

६.११. समूहको चल अचल सम्पत्ति: समूह विघटन भए पश्चात समूहको चल अचल सम्पत्ति समूहको निर्णय बमोजिम हुनेछ। उक्त निर्णय चित्त नबुझेको खण्डमा न्यायको लागि गाउँपालिकाको न्यायीक समितिमा निवेदन दिन सकिने छ, सक्नेछ। सो सन्दर्भमा कार्यपालिकाको निर्णय नै अन्तिम हुनेछ।

अनुसूची ३
दफा ११ सँग सम्बन्धित
कृषक समूहलाई प्रदान गरिने प्रमाण पत्रको नमूना

हरिनास गाउँपालिका
गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय
कृषि तथा पशु सेवा शाखा
गण्डकी प्रदेश, स्याङ्जा

कृषक समूह/समिति दर्ता प्रमाण पत्र

समूह पद्धतिलाई सु-व्यवस्थित गर्दै कृषि प्रसार कार्यलाई टेवा पुऱ्याउने उद्देश्यले
यस हरिनास गाउँपालिकाको वडा नं मा मिति २०.....।.....।... मा
गठन भएको श्री लाई यस
कार्यालयको अभिलेख, दर्ता गरि यो प्रमाणपत्र प्रदान गरिएको छ ।

.....

शाखा प्रमुख

.....

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

मिति: २०.....।.....।...

पुनश्च: यो प्रमाणपत्र प्रत्येक वर्ष अनिवार्य नविकरण गर्नु पर्नेछ ।

गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय

कृषि तथा पशु सेवा शाखा
हरिनास, स्याङ्जा

समूहको नाम:

ठेगाना:

नविकरण मिति	म्याद पुग्ने मिति	नविकरण गर्ने अधकृतको दस्तखत	कार्यालयको छाप	कैफियत

आज्ञाले,
प्रेम चन्द्र अर्याल
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

